

ВЛАДА
УТОРНИКОМ
И
СУБОТОМ
ПРЕДСИЈЕШНО И АДМИНИ-
СТРАЦИЈА Београда Бр. 7
ЦЕТНИЋЕ

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

УРЕЂУЈЕ ОДБОР
РУКОПИСИ СЕ НЕ ВРАЉАЈУ
ТЕЛЕФОН УРЕДНИШТВА
БРОЈ 64
ПРЕТПЛАТА:
МЈЕСЕЧНО ЛН. 9.—
ПОДЈЕЛНИ БРОЈ ЛН. 1.—

ЛИСТ ЗА НАЦИОНАЛНУ ПОЛИТИКУ, КЊИЖЕВНОСТ И ПРИВРЕДУ

ПОСТАВИМО СВАКОГ НА СВОЈЕ МЈЕСТО

Осећај народног сива се пробудио. Маршовски дани ове године пружили су нам свега свега и доказали су да је унутар сваког народа који је стварао мир, рада и реда. Показали су да је сваки народ који је стварао добар и поштен живот свој народ, да се из наше средине испушта и искорени оно што нам од 13 јула прошле године, да скоро и до данас, приређује најкрвавије дане које је човек овог поднебља икада доживео. Увидјело се да једном треба рећи: доста је! Увидјело се да с онима који убијају све што је часно и поштено, са онима за које не постоји част, морал, поштеност, вишешто, вјера и породица, не може се дружити разговарати него са пушком у руци. Ти су исти изроди нашег народа, њихом свој гласно суди, засновано на животињским, вродившим и безаконим, судила својим нечасним оружјем (пушком, ножом, мачем, чекићем и слично) сами востани синови и кћери нашег краја. Уочиши су немилосрдно и безобразно све оно што није следовало извршити животињским законима и вандрасним гласовима. Зашто се ни најмање не треба чуђиш што је наш поштен народ напустио своју радоницу, чиновник канцеларију, сваки мљу и чобан сјадио, и трезвио сферила пушке у своје руке да униште друштвени шмат, који осуди на смрт све најбоље врлине нашег народа.

Али, најчасније, конститујемо да још и данас, када се налазимо при крају уништена вандала двадесетих вијека и ситарању попуног мира у народу, има оних који позирају и шаљују. Који се прелимају и кришћују. Који ауторитарно говоре о неким хуманим путевима које је требао предузети за стишавање вртлака. Који и данас жеше остати по страни свих збивања теке данашњице, те ужасавиш безбрижно драгоцијне плодове оних који изложеше несвојично животињској поштености и пољезање смрти у очи. Ти и сваки нека добро зајмаше да шава рад, боље рећи, не рад, ничему не води. Ти и сваки држаше да сам једна некаша света доброт, часно и поштеност. Давно су пролази времена када су забурнаши, дезертери и апстиненти од свих добрих вадухања во откљоненој одбрани узвелима тековине оних који изложеше или жртоваше своје животије за напредак и здоласишање свога краја и народа.

Зашто се сада поставља вишање ствари сваког на своје мјесто, да не би заслужни били поштинши, а не заслужни се кичили шубим перјем и ужасавиш плодове шубе шуба.

Сиворени Национални војерши неје никаква пољшћика групација или нека некашња Швервина. Не! Он је коначна реда и рада. Он с пољшћиком нека нешта заједничко, ако није заједничко то што је себи поштинши за заједнак, боре одшћило, да из своје средине испушта пољшћиком-ликовачко-животињско кољацију, сиворени ма-жацијана разних дољезаке и других нељасовјешких измешара, а који су свој животије упујек базирали на свом нера-бу и шипрацима. Та чврста фаланга, створена групација свих пољшћиком ствари нашег краја, даје нам још више вјерјења да ће остати наш крај доки дођемо и најреднији шубем славе, љубави и напрешка.

Ми се сада налг мо на крају за-вршене акције. Зн ко је иша дао. Знамо на кога можемо рачунати за овај рад. Знамо ко је коров у здравом

и најредном сјемени нашег народа. Они који за врјеме њељокуине акције, та још и данас, из прикрајке гледају и праже бољш бланте, нека добро зајмаше да се трдно нарају. Нима шуба откљациш и шо тошћољшћиком да се слободо-но крећу љуцама наших градова и сџамама наших села, јер за њих ништа не дадохе, а бијаху упујек коров у здравом сјемени које прави борци и вртшћивацији нашег народа сјаху у овим крајевима.

Австинејаца, када се ради биши или не биши, када се поставља вишање: животињ часно и поштеност или зли-ковцу и ружиоцу света доброт — није австинејаца — шо је директно пош-товачане друшт. То је забјације ножа у лева правим борцима вртшћив ших недеља данашњих вандала. Онај коме је ствало до мира и рада за њ се бори; коме није ствало, он шо посматра или се бори на другој страни. — напо-свјешти, иста су кацишторја. Ко се у овој тешкој борби изложико шолкој опасности да је востанула већа вје-ровашћико извршико животињ немо на савршати, ша јма права на све бла-гољшћико новшћољшћиком сивана. Разбојни-ци имају поштинши право на разбојничко мјесто. Ладоласима и востанулима привршћико одбел ладоласима, ладико кршћ посматрају, а да бад оне мачкаша до-ложа стиченши на грбачи свој врјед-ној (шуба). И шако, вадико, шако ће биши востанути на своје мјесто, а здраве народне снаге моћи ће несме-шало вођа откљациш и шубе вођа од-буншћиком и дољезања кољмале дољш-шћиком.

Одјак именована генерала Бастина италијанским маршолом

Именоване генерала Бастика италијанским маршолом истиче се у свим листовима. Међународна штампа најтоплијим ријечима пише о том великом војнику и команданту који је учествовао у најзначајнијим епизодама најновије ратне историје Италије. Истиче се тријесна сарадња која влада између њега и маршала Ромела.

Адмирал Кинг признаје губитно у бродовању

Јапански поморски посматрач ком-ментарши изјаве сјеверноамеричког адмирала Кинга о поморској бици код Салозанских острва и истичу да те изјаве спадају у оквир једног маневра којим се жели припремити американска јавност на најгоре. Адмирал је био присиљен да призна да су Антиспасис изгубили бар једну крстарицу, а да их је неколико других оштећено. Будући да је адмирал Кинг говорио о тим губитницима док су операције још биле у току, лако је схватити да се радило само о прелудју и да ће Вашингтон ускоро морати да призна њељокупну тежину претрпљеног пораза.

Енглеска брише из дипломатског листа претставнике балтичких земаља

Њемачки листови биеже да је, према изрчитој тражби Москве, енглески министар ванских послова избрисао из листе дипломата претставнике балтичких земаља. Овај гест је само потврда двадесетогодишњег англосовјетског пакта, на основу кога Летонија, Естонија и Литванија требају да буду дјелови Совјетске Уније.

УСПЈЕСИ ОСОВИНСКИХ СНАГА

Повлачење совјетских трупа на Кавкаском бојишту,

под жестоким ударцима Осовинских снага, добија карактер паничног бјекства

Источни фронт

И поред непријатељског отпора њемачке и савезничке трупе присиле су Совјете да се повуку још више према Кавказу. Уништена је једна група Совјета која је остала отијелшена. На сјеверу од Манича су брзе пјешад-нијске јединице заузеле током њиховог брзог напредовања према истоку главни град калмичког територије. Између Волге и Дона су напади њемачких и румунских трупа надијели, након жестоких борби, нова територијална освојена. Током покушаја напада са стране совјетских борбених авиона против једног њемачког аеродрома, срушено је у борби 26 непријатељских апарата њемачког и совјетске борбене формације скоро потпуно унишћене. У јужној зони су борбени авиони савезничке формације извршили нападе које је непријатељ извршио са циљем да себи олакша положај. У овим случајевима били потпомогнути многобројним оорним кољма. Напади многобројна њемачких апарата у пикрању наннели су непријатељу тешке губитке.

На југозападу од Њеманског Језера наставили су Совјети са својим уда-љеним нападима. Једна група при-јатељска група околљена у једној шумовитој зони уништена је послје борбе прса у прса. На источном фронту од 11 августа срушена су 161 со-вјетска авиона, а нијесу се вратила 8 њемачких апарата.

Њемачке трупе су унишћиле у вели-кој делти Дона на западу од Колача велики дио 62 совјетске армије и знат-ан дио 1 оклопљене армије. У овој бици уништавања до сада је заробљено 57.000 војника, заплјенијено или унишћено више хиљада борићих кола и 750 топова разних типова. Непри-јатељски крвави губици су веома вели-ки. Током ових борби истакле су се и хрватске трупе. Од почетка борби у прољеће на Керчком полуострву до краја битке у доњском рукаву њемачке и савезничке трупе су заробиле 1.044.741 војника и заплјениле или унишћиле 6.271 борићих кола. 10.131 топ разних типова. У истом времен-ском периоду срушено је 4.260 при-јатељска авиона у ваздушним борба-ма 654 од противваздушне артиљерије и 432 уништено је на земљи.

У области Кавказа су румунске тру-пе на јурши заузеле на керској пре-влади један град огорчено бранен. Њемачке трупе настављају са про-дору-ма на Кавказ. На сјеверозападу од Воронџа је непријатељ послје ду-гог времена поново прешао у нападе да се беби олакша положај, али је спречен у оштрим борбама. Током ових борби уништено је 40 борићих кола. У жевском сектору су ометени непријатељски противнапади у поно-вљеним акцијама непријатељских снага брзома надмоћнијих. На југоистоку од Њеманског Језера и на волховском фронту су поновљени непријатељски напади у борби прса у прса такође неуспјели.

Египатски фронт

На Египатском фронту владају ак-ције извнјачких одреда. Осовинско ваздухопловство развило је знатну дјелатност, бомбардујући успјешно концентрације трупа и моторних возила. Противнички авиони су извршили нападе на неколико центара у нашој позадини, а нарочито на тврђаву То-брук, чија је одбрана разорила један непријатељски авион, који се је сру-шио код Бардије. Осам других авиона оборили су италијански и њемачки ловци у вишекратним живим сукобима. Британским ваздушним напади на Ка-танју и неколико мјеста у провинцији Кајари проузроковали су два вртва и три рањена. У западном дијелу Средоземнога Мора напала је у зору једна наша подморница један велики енглески рат-ни брод недрепљеног типа, који је пољвио под јаком пратњом, те га је погодила са два топеда.

Велики пораз Совјета код Малача

Совјетска драма код Калача оди-рава се током 5 дана од 7 до 11 августа. Одлучна битка је започела строготним нападима Совјета, који су сви задржани и распршени, развила се брзим маневром од стране Њемача, а наставила се окружавањем трупа двије совјетске армије. Безборбне ваздухопловне формације су уништавале без одмора непријатељске снаге, омогућивши потпуно сваки покушај снабђивања у веома просторном кругу. На источној обали Дона је те-шка совјетска артиљерија развила не-прекидну ватру, док су многобројне повеће непријатељске пјешаднијске формације бацане у борбу. Пред крај је Стаљинграда послати неколико сто-тина борићих кола да покушају да олакшају њемачки притисак на окло-пене трупе. Уд помоћне снаге су потпуно уништене. Околени Совјети су начинили многобројне напоре да би пробали неки пут, али су их сконцен-трирани њемачки напади присилени да се вучу назад, док их нијесу најзад потпуно унишћили. Међу заробљени-цима, према вјештини пријемљеним до сада, налази се командант 181 не-савјетске дивизије стрелца. Тома ра-тишћивања бојног поља Њемци су назили шеф команданта 33-ће совјет-ске кавријске дивизије.

Повлачење руских трупа на Кавкаском бојишту

Совјетске трупе, потискиване од њемачких снага у предјелу Мајкопа, по-влаче се брзо у брада. На једном дру-гом сектору сјеверног Кавказа узгма непријатељско повлачење карактер пра-вога бјекства. Њемачко ваздухоплов-ство је снажно наставило своју акци-ју, бомбардујући пглавито обале и луке дуг кавкаске обале Црвога Мо-ра, како би спречио бјекство не-пријатеља преко мора. У доњском пре-дјелу, југозападно од Стаљинграда, спљомљени су опет побједоносно со-вјетски противнапади.

Мисли Карла Чапека о комунизму

Полугодишњица „Гласа Црногораца“

Чешког књижевника Карла Чапека комунисти су рачунали као свога присталицу, све до пред крај живота, кад је објавио чланак — управо исповијест „Зашто нијесам комуниста“. У овоме своме напису Чапек на један искрени начин анализира с једне стране друштвено биједа, а с друге стране комунизам, који претендује да ту биједу уклони. Но комунизам је у својој првобитној мржњи пошао толико далеко, да је изгубио сваки осјећај људности. Он је постао слепиц да може сагледати ичега доброга у овоме свијету. Рај треба да наступи кад завлада његово царство. На тај начин комунизам је уједио животну радост и направио пустош у душама својих присталица.

То небувано, неискрено, нечовјечно, бесовједно гледиште комуниста на човека, нарочито људи истиса, комунистима као да се они од радости жаре, кад виде биједу којој је крие друштвени поредак и свако повећање биједе доказује оправданост њихове револуције. У царству биједе гледају свој спаш и успех. Чапек друштво гледа баш на ово питање и њему је посветио читави извешајни напис. Овдје се зналицих третира питање биједног човека, као и начин како да му се помогне. Комунизам не само да не даје ништа позитивно за решење овог питања, него чак својом етиком мржње још више загорчила и иначе горак живот биједника.

Нико није писца толико интересовао колико живот малог човека. Љубављу према невољницима обожена су сва његова дјела, па ипак није могао бити комуниста. „Видно сам биједу и невољу тако страшно и нескванано да сам и на себе сама био оторчен...“

„Ако је његов срце на страни биједника, зашто онда нијесам комуниста? Нијесам зато, јер сам баш на страни биједника.“ Он се не пуководи хладним извешајем, него искреном љубављу, па отуда и каже: „Моја распра с комунизама није распра начела него свјетлости. А кад би се могао препирати са свјетлостима а не с принципима, вјерујем да не би било могуће доћи до споразума; и то би било много.“

Невољници очекују помоћ, они апелују на људе и то сад, одмах. Комунисти равнодушно посматрају, наглашавају само да ће њихову биједу прекратити кад се развије заштита револуције — за двије или за двадесет година. „Зар можете тако равнодушно дозволити, пита се Чапек, да се мора овако живјети још два зимска мјесеца, још двије недеље, још два дана... Задња ријеч комунизма је владати а не помагати, његово велико гесло је моћ а не помоћ. Сиروتина, глад, незапосленост нијесу за комунизам неподношљива невоља, нити срмота, него добро дошла резерва тамних сила, која кини у гомилу бунта и отпора“.

Варају се комунисти кад хоће да сиروتину претставе као класу. Сиروتина је изворна декларација оне личине, неорганизоване. Биједи није институција није класа, него несрећа. Благостање што јој отсјај на комунизам кад дође на власт лако је, јер она никада неће својим ни близу престола оних што владају. Сиروتина, истина, то и не тражи, као што не тражи и влада, него само тражи хлеба. Њој треба помоћи, а комунистичка „етика“ није етика помоћи,“ већ етика обећања, а „хрестни биједнога човека обећањима, то је плачљива биједнога.“

Комунисти пропагирају да ће се кроз револуцију читави свијет прообразити, да ће се сиروتина доградити великим посједом, наком сјајно „по животном стандарду у већина сиромашан народ...“ Све су то заблуде којима се заваравало сиромашан човек, као и то да он у револуцији нема што изгубити. А то је јесте, што баш сиروتину највише губи и што се „скором хлеба гладна човека не праве експерименти... Никаква револуција ни-

је се одиграла на леђима малог броја људи, него баш на леђима највећег броја; био рат, била валутина, била, било што му драго, увијек то најтеже погађа сиромашна човека.“

Најчовјечијанска црта комунизма је „нарочита натуреност“. Тежина да код човека уведе сваки осјећај веселости и шале у име „васпитана масе ва револуцију“ или „јачања класне свјетлости“. За свако зло што се догоди, крише комунисти друштво: „... ако бициклиста обори главу бабу, то је доказ трулости данашњег поретка; ако радник турн прсте у точкова машине нијесу му га агњечили точкови, него буржоазиа, и то с крвожедним уживањем...“ То су заблуде с којима комунисти заваравују прост свијет, јер „можете прекренути друштвени поредак, али никада нећете моћи спријечити да човека не задеси несрећа, да не буде болестан, да не буде гладан и осећава, да не затреба помоћ. Учини какогод хоћеш, али несрећу човеку не доноси поредак социјални него морални“. Исто тако комунисти не виде ничега доброга код људи, на против виде само зло, а ако има радости, она је једино сложена код буржоаније, а сва невоља и зло код пролетаријата. „Завист, незнање, принципално неповјерење — то је душевни свијет комунизма“. Против таквог о горчелог пемислима, писац (који ипак није склон да свијет опише у ружичасти бојама) се револтира: „...кад год се сретнем с нечовјечанском негацијом и трагичношћу комунизама, онда бих чисто викао у знак отвореног протеста, да то није истина“. Овај

свијет није само долина плача, Содоу није у њему има и добра. Људи нијесу али толико да код њих нема узвишених тежњи, па чак и код оних што их комунисти називају буржоанима. Данашњи свијет није свијет богатства, него баш „свијет сиромаша и оних средњих људи који су бачени између жртва капитала и класног пролетаријата...“

Писац се даље бунује против комунистичког проповиједана насиља, јер прави човек не може бити с оним који пријети; онај који тражи стријељање и вјешање, тај ружи људско друштво не социјалном револуцијом, него рушењем природне и протекте честности... „Метода комунизма је, међутим, широко постављен покушај за међународним неспоразум; то је покушај да се човјечанство разбјеже на коналаме који један уз други не спадају и један другоме немају шта да кажу.“

У својој заслијепеној тврдоглавости комунисти су нарочито и немогућу да се споразум, па чак ако с њима говореће научно, рачином о функцији слезине, „они ће казати да је то буржоаска наука.“

Показујући људе са свима особинама, налазати у људима више доброг, него рђавог, Чапек вјерује у њих, у њихово срце, у добар споразум више него у пемислинички бунт комунизама. То је Чапека и натјерало да, из превелике љубави према сиромашним људима, нападне комунизам као иделу који не само да не доноси ништа позитивно, него чак и убија оно радости што још сиромашан човек посједује.

В. Вл.

„Петоклонаш“

Иако престолонаш надзирао да ствари нијере у вјерујем, не могу да се још увек у кобин слом комунизма, већ се арбајалу (заједничка дјелатност) особа које су љубави према Црној Гори и у њеном интересу осјећају да им дужност и чисту идеју и деломо сазнавати се италијанским властима, називајући те особе „петоклонашима“.

Овакав назив је у Црној Гори неумјеснији него у икојој другој земљи, гдје само стање зараћености оправдава тму и добро прикривену помоћ, коју сународњаци настоје да пруже својим трупама, како би им олакшали своје акције. Пришивати у Црној Гори називом „петоклонаш“ људима који сарабују са Италијанима у сврху да би њиховом помоћу заштитили своје животе, своје куће, своја добра, своје интересе, традиције и националне аспирације, значи бацати прегршт блати у лице цијелој маси грађана високог патриотског духа, који су, свјесни страшне опасности кроз коју је пролази њихова несрећна земља и свих разарања и жртава која је она неприведно и бесцилно морала подијелити, осјетили потребу да се одлучно поребају уз бок пријатељских италијанских трупа, да би се борили скупа са њима — у племенитом такмичењу цивилизација — против барбарских трупа, што су пријетили да поплаве Црну Гору, негдашње поприште племенитих и славијних борби.

Данас стварно не може постојати Црногорац достојан јунаштва својих предака, ако се не би осјетио дубоко почаућено могућошћу да отвори зарграј хрбарним италијанским војницима, који су дошли у његову земљу не са освајачким и триумфаторским намірама, као што би то било њихово пуно право посидје бједне капитуларне Југославије, него са искључиво пријатељским методама и задацима, као што је то у обичају и традицији народ, великодушног и цивилизованог италијанског народа, изахваћући ирочито у овим стичајима осјећајима старог и вјерног пријатељства.

Према томе је природна и врло корисна по земљу та сарадња, коју је

отрпао већина масет народа пружио им је и велику помоћ, а нарочито оно пружило је велику помоћ, које се није само дало дјелству комунистичког отрова и нијесу хтели да изађу своју зрбу, која је већ ипак оно прошло зрбу због гора искушења.

Данас се осјећа потреба за мирним, асаједничким животом и најчистијим и најдобрим односима међу Црној Гори и ту подбоду осјећају чак и они сељаци који су се, било из страха, било из неузбушености, пустили да их заведу. Али истина никада не заводица да прокри пут и да врати на праву ставу заутлаче елементе.

Према томе, данас назив „петоклонаш“ може да служи на част свим поштеним Црногорцима и Црногоркама. Он служи за то да се разликују прави родољуби од лажних, добри од злих, чисти од нечистих, продани од оних који са љубављу и несесбице своје својој земљи, свјесни од не свјесних, побожни од безбожних, смјели од кукавица.

У овом мјесецу августу усавршава се у Црној Гори револуционарна акција Националног покрета, враћајући сјај и топлину онамо гдје су болни крикови крдали груди, гдје је породица нестала, усомнење бијелиле, разазор и смрт зјаја адском прождрљивошћу нечужних партизанских хорда, жедних само племените крви и бесованне и душе освете. Та револуција је објавило натопљена племенитим италијанском црногорском крваљу, да би се Црна Гора заједничком пожртвованошћу ослободила од комунистичког кнута и да би се створила нова ера мира, спокојства и плодног рада.

Ако се још негде креће који биједи „партизан“ што, своје задовољштини ради, и још хоће да назива „петоклонашима“ оне који су за морални и материјални препород Црне Горе херојски дали своје животе, или оне које су преживјели сву тврдоћу предрастога и без духовног ограничења са италијанском војском — нека се и даље забавља својом прекрасном игром, док и њему, као и многим другима, не куће посљедњи час.

Јуче се навршило тачно пола године откад је, након свога вишедишњег прекида, диктованог исторским приликама, поново почео да излази „Глас Црногораца“, настављајући да у новим околностима врши своју знамениту улогу националну, социјалну и просвјетелску.

Прилике, у којима је дошло до поновног покренућа „Гласа Црногораца“, биле су ванста тежике, доструко тежике, ту тежину је, с једне стране, представљала општа свјетска ситуација, у којој је наша земља доживјела трагедију, а с друге стране, она се огледала у крвавој позорици братоубиличке партизанске (комунистичке) побуне у Црној Гори.

Настављајући своје извјешаје, „Глас Црногораца“ је био крив на нове прилике, поклич свим правим народним људима, опомена да се не заборава стање у коме се налазимо, и позив на стварање отпора против народних народа и крвопија, који, под изговорима паклене заводљивости, гурнуше наше несрећно становништво у међусобно уништавање, и лично, и материјално. Требао је гласити народ и повратити га на праву пут, који му показује његова стварна историја и његове традиције. Требао та је ободолити заблуду и предрасуду, које су му наметнули његови народи и издајничка комунистичко — дефетистичка пропаганда, и повратити га на ставу истине, да увијек има у виду своје поклопаје у свијету и своју Богдану улогу да буде духовна копча — спажалица у нашем целокупном народништву. Нада се, требало је духовно ободити наше људе и прегну на посао, како би се угушили партизанска побуна, те како би се у реду, раду и миру сачекао саршетац рата, који ће доијети ријешена за све, па и за нас.

„Глас Црногораца“, у своме писању, — које је, разумејте се, морало да носи, понекад и дубоко угнучно, печат специјалног прилика садашњег достојанствено је изводио постављена задатак. Резултати његовог деловања на народне масе били су колосални. Он је пробудио и аталасао духове, дајући обилну душевну храну Националном покрету у Црној Гори, подзавајући га и обдрјећи да истраје у крвавим борбама против комунистичких аполонистава.

Мора се признати да је „Глас Црногораца“ у своме дјеловању изваљало на велику подршку, безусловну помоћ и правилно разумевање код италијанских окупаторских власти, којима је благонаклоност, надамо се, и побуде штедро узживати.

Наш лист данас има много сарадника од пера и знања. За његов успех заслугу носе његови вриједни покренатачи, који и даље дјелују појртвовањем, нечужно и беа рекламе.

Сада, када се по угушењу побуне прелапа на нормализацију прилика у земљи, „Гласу Црногораца“ се постављају многи просвјетелски задаци, које ће он моћи да на опште задовољство ријешни ако га у томе побуде помоги сви наши добронајерни људи од пера и сви наши јавни радници.

Нотирајући полугодишњу поновног извјешаја „Гласа Црногораца“, ми желимо да он, за добро и срећу целокупног нашег народа, даље наставља своју дјелатност у великом духу којим се прожмио прије свога прекида, у духу свјетлијих става наше историје и у духу далеких сагледања наше народне будућности.

Среским начелствима

Молоди Срески начелства да од не утврђе „Силково“ формуле, да прибире стаишћивих доајалач свих штеља и злоина пољених без плазаних од стране комунистичких банди, што прије приберу од претјераности обичајима и код себе забрже да нашег бавет обавјешања.

Уредништво

ИВ ПРАВНЕ ТЕОРИЈЕ И ПРАКСЕ

ПИТАЊЕ УЗРОКА У ГРАЂАНСКОМ ПРАВУ

ра, остари, postoje у праву двије узрочности: материјална и психичка. Према првој, материјалној, утврђује се да ли је која аудска радња, односно пропусташе, прозвала дела кривични или грађански деликт. Психичком узрочношћу, међутим, установљева се да ли намећу људске радње или пропусташа које стоје у узрочној вези са највеснијим кривичним или грађанским деликтом, с једне стране, и свјестички лица које је повисано одговорности, с друге стране, постоји веза одређеног квалитета.

Материјалном узрочношћу одређујемо, дакле, које је лице извршило кривични или грађански деликт, док се психичком узрочношћу утврђује да ли је то лице вино или не.

Наравно, материјална узрочност је битни услов кривичне или грађанске одговорности. Она се прво установљева, па се тек онда прелази на питање психичке узрочности, која у кривичном праву игра кудикамо већу улогу него у грађанском.

Кад се говори о питању узрока у праву, мисли се у првом реду на материјалну узрочност.

У кривичном праву, у његовим општим учењима, питање узрока је нарочито много обрађивано, те у том погледу г.стоје равне теорије, уствари више филозофске абстракције, него практичне и конкретне. У грађанском праву, у области грађанске одговорности (или грађанском деликтом праву), то питање је додирано, чињенично, и уколико је већ разрађено, чињенично је то већином под утицајем општих правних теорија узрочности из кривичног права. Наша правна литерату-

— Наставак са 3-ће стране —

ра, рецимо, данас 10 година, кад не би о нашој дјаци повели прву и највећу бригау и на њу, тако рећи подијављује на какавлик одмах и све лијеве врлине и одлике њихових дјелова и предака, преко којих се слава Црне Горе и Црногораца разносила широм цијелог свијета.

Родитељи њихови су и сувисше заузети својим бригама, јамама, невољама и боловима, да би могли, кад би анали, дати прави пут и нови правац дјелу својој, посљедњих неколико година трованој и затронутој побугљеним и заманим идејама, гдје је бестјалност заузела била мјесто свега идеалног, моралног и узвишеног. Ово преваспитавање наше омладине не смије да чека ни један часак, оно треба да буде у центру рада и бриге сваког нашег интелектуалца, а поготову учитеља.

Општи сложни покрет

Ако школска зграда није у реду, треба је оправити или дотле наћи другу приватну зграду. Кад се већ дјеча смире, онда лакше иде сваки рад у кући, па и у селу, рад на економској пољу у првом реду.

Сами смо пали, сами се и убили! Сами и поправимо само! Нека се осјети општи, сложни покрет на уређењу својих порушених и оштећених домова, да аину у њима што лакше дочекамо, па онда у скидану жетве и осигурању њеног као и живог што је још преостало, да не пропаше и не угине, — покрет сличан оном кад смо предобити били истјерали губу на тојне.

Ако у ово наш учитељ унесе дјелова себе, усвјех је осигуран и убрло ћемо тешке ране, нанесене народном тијелу и души, исцјелити.

Не сумњамо, не бар код највећег дјела наших старијих учитеља да ће извршити своју узвишену, важну и патриотску дужност, која једино њих чега, споклоп и да их у овом кривном, народном послу неће више нико омтати и ништа им на пут ставити. Напротив, пратиће их само нашта и свију морална и материјална помоћ!

Учитељу, на посао!

ра нема ниједне монографије о питању узрока, а југо-ловенски цивилисти теоријски једва ако су се тога питања узгред дотicali у својим студијама. Чак и студија загребачког универзитетског професора Г. Мауровића „Проблем култе и каузе“, иако би се по њеном наслову могло закључити да је посвећена и питању узрока, не расправља проблем материјалне узрочности, већ се односи на субјективну и објективну одговорност у грађанском праву, а то је нешто сасвим друго.

Нема сумње да је питање узрока аједничко за цијело право. Зато се опште теорије узрочности из кривичног права могу, са малим подешавањима, комотно примјенјивати и на случајеве грађанске одговорности. Свајетније теорије старали да створе специјалне теорије узрока у грађанском праву, може се потреба изазвана питањем узрока у грађанском деликтом праву задовољити на начин као што се то чини у кривичном праву.

Наш велики научник г. др Тома Живановић, професор кривичног права, дао је једну сажету, самог недовољно јасну, дефиницију узрока, која гласи: „Узрочи посљедице у питању су сви они услови који у својој узрочној ниви немају за посредну или непосредну посљедицу какав узрочни однос, или, ако га имају, који су истовремено са конкретним дјетством услова чији је однос њихова посљедица.“ У овој дефиницији употребљавају се три појма, које треба разјаснити: услов, узрочни нив, узрочни однос. На произвођеној извесне посљедице сарађују равне чињенице, не само једна, и свака од тих конкурентних чињеница представљају услове посљедице и признају једна чињеница називају другу, другу трећу, трећу четврту и т.д., што претставља један узрочни нив, у коме да свака претходна чињеница узрок оној наредњој. Али, како не произвођеној неке посљедице није (а сарађују) више услова, од којих сваки има своју узрочни нив, то између узрочних нивова долази до укрштана. Укрштана двају или више узрочних нивова зове се узрочни однос.

На дате правне случајеве, у којима се тражи узрок, треба пријенити горњу дефиницију да се дође до одговора. На првом мјесту, иужно је испитати услове дате посљедице, тј. кривичног или грађанског деликта, па онда одредити узрочне нивове. Ако су ти нивови непрекидни, — другим ријечима, ако нијесу укрштани, — узрок ће бити онај услов (у извесном узрочном ниву) који је подобан да произведе дату посљедицу. У случају укрштаних, узрок ће бити онај који произвођене посљедице подобнији услед у једном узрочном ниву који дјелује истовремено са условом франактног узрочног нива с којим се укрштало.

Треба истаћи да правну праксу, у погледу питања узрока, интересује само да ли је извесна људска радња или пропусташе узрок кривичног или грађанског деликта. Зато судија има да, бاراتајући компликованом материјалном узрочности, нарочиту пажњу посвети ономе узрочном ниву у коме функцира људска радња или пропусташе, а тако исто и оном конкурентном узрочном ниву у коме функцира извесна чињеница која је, са природног гледишта, подобна да произведе дату кривичну или грађанску инкриминацију посљедицу.

Питање узрока у праву је врло замршено, те се од правника тражи много личне културе, много личне провизоричности, много личног духовног поштивања да би се ријешило дати узрок, подобан да произведе дату кривичну или грађанску инкриминацију посљедицу.

Правник

Г. СТ. ПАШЕВ, професор

МОРАЛНО УЧЕЊЕ ИСУСА ХРИСТА

Мн не намирavamo да се овдје ба- вимо специјално тим питањем. Оно је веома опширно, као што је његова литература богата, а и мишљена су сасвим исцрпно обухватили и освјетлили. Међутим, и поред своје равнобојности и унутрашње противречности, та би се мишљена могла свести на неколико битнијих и изра- витијих теза.

Прво схватање личности Исуса Христа, које отскаче од осталих, састоји се у сљедећем: Исус Христос је заиста историјска личност, али један обичан човек, који је био одарен високим духом, великим природним умом и истачаним моралним осјећањем. Он је живио онома као што је друге учио да живе, остао је до краја веран својој високом моралном идеалу и ради тога је у свом животу постигао потпуну хармонију, јер је сарбу запечато своју вјерност идеалу, као што је, с друге стране, изравно изванредно велико саучеље и љубав према онима који страдају. Тако је била величанствена и очаравалајућа његова личност и његово дјело. Према томе, Исус Христос се јавља као учитељ једнога узвишеног морала, који, уствари, и сачињава суштину његовог учења. Све друго што је легенда упуцала у историју и живот Исуса Христа као чудесно и мистеријозно, треба одбацити. Као историјска личност Исус Христос је предао једног истинити науку учења, коме нема равнага, али је ипак није само учење једна историјска појава, већ је геније могао да открије и покаже универзалне основе. У томе је суштина његовог учења и његовог моралног значаја.

Сваки општи погледамо то схватање Исуса Христа и читавој групи осталих схватања, и као бајати, нерационална. Ово је, очигледно, општа појава код научне и критичке мисли новог времена, која је против на природног и истинитог и која покушава да све свешће и његовог емоционалног оснoву. Помоћу ње огромне критике и критике се једноставно до- кажује да Исус Христос и само хришћанство имају свога чврстога основа у јасним и научним објашњењима

природних и историјских појава и узрока. Али већ сама околност, да су требали да принају историјску вјеродостојност личности Исуса Христа и његових дјела, као и вјеродостојност изора (макар и без чудесних елемената) назова на којих могу да се црпе आवјештења о Христу, његовом животу и његовој нацији — само та околност мирира им дијелу осталу гравјенију. Као историјски факт, хришћанство се показује у својој најприличнијој појави и надањава јасно израженом вјером у Исуса Христа као сина Божјег, као Месију, који се оваплотио да спасе људе од гриха, да их освети и прелорди, да их освети и уздигне до Бога, — њиховог Оца. И сав се његовом страном хришћанство потчињавао срца и душе људи. За Исуса Христа, који је био распет и који је васкрнуо, умираху гоњени хришћани... За њих је Он био Бог, Син Божји, Спаситељ свијета, Благог учитељ, Невесно пристаниште... И та вјера одашевљаваше апостоле, прве и најближе ученике Христове. Она је та која је обумала својом стижском творачком силом и оне, који нијесу видјели Христа „во плоти“, али које је озарала његова љубав и благод. Све ове појаве не могу бити објашњене схватањима рационалистичке критике Харанова, његових претходника и сљедећих, који би хтели да од Исуса као обичног човека, изведу цијело хришћанство. Најтеже ће објаснити ову препородилу и спасоносну силу, која излава Христову лич и која се непрестано излава већ двадесет вјекова и која обумала људску душу у толикој мјери, да је претпала и да је чини новом, очистионом и узвишеном! Што се тиче моралног учења Исуса Христа, како је да претставља јасно рационалистичко, наине, само у својим природним историјско-критичким основама, оно би, заиста, и да остале ненадашно пред свима осталим моралним учењима, било лишено оне силе, која га чини бојанским и ненадамашним. Идеја спасења од гриха, сила која искоренује зло и грихе, која прелордира, чисти и објужује — та сила слаби и ишчевава, када би се то учење претворило у једну обичну историјску појаву.

СВЕ ЗА БОЉУ БУДУЋНОСТ...

Лаганим али сигурним кораком живот у Црној Гори добија свој нормални изглед. Велика мора, која нас је тиштала од 13 јула прошле године, нестала је и народ је почео слободније дјелати. Још гдје-гдје по брдима скита се у голом очажу понека партизанска тројка, чињени безвине напоре да укаже Богу још који дан живота, али судбина љубачког потхвата, започетог оног кобног дана, заувјек је запечаћена. Народ Црне Горе је окусоу горку јабуку спознаје, и данас већ јасно разликује одакле долази добро и одакле зло. Ту спознају је скупо платио. Крв је текла нештедице. Али иако те крви, из тог најдрагоцјенијег народног прилога, на потоа сува, из јабука и љешева, наче препоредити лик младе Црне Горе, опране крвљу њених најбољих синова од љаге коју су на њу бацили њени народи.

Нови живот се буди. Живот млад и лијеп. Вјековна пријатељца наш завичаја — Велика Италија — коју са нама вежу све најдриније традиционалне историјске и династичке везе, оставила се и овом приликом на својој пуној висини. Она је великодушно знала да је у најтежим часовима сачува хладнокрвност и осјећај праведности, те је својој огорчености даде изајничког напада ина леба дала одушка увериши свој праведни гнев само против кривца, а не против цијеле земље. Она је пустила да Црногорци сами добу свијести и да својим сопственим рукама сперу са себе невинијени срам.

И још пушке нијесу биле свуда умукле, још су се на разним странама ове азмље водиле огорчене борбе против комунистичке немани, а окупатор је већ — усред великог свијетског рата који од њега тражи највеће напоре — пружо младој Црној Гори опет своју великодушну и пријатељску руку, да је поведе бољу будућности, достојног и неке славије историје и једног цивилизованог европског народа.

Макако се свршио рат, макакве одлуке биле доношене након његовог исхода, макакве гнанине и макојој формувладавине добила у будућој Европи наша Црна Гора, једно већ данас чврсто стоји: а то је да ће у срцу сваког нашег родољуба остати за вјечита времена она крвни споменици римске цивилизације које су синови великог романског народа бораца и умјетника створили у нашој средини у пуноме језу великог свијетског пожара.

И споменици нијесу правне ријечи којима су нас за посљедњих четврт вјека обилио кували наши тобожни пријатељи и покровитељи са западних и источних међа нашег континента. Ови споменици су први каменови једног широког и свијетског пута: пута који нама и свим осталим европским народима изграђују велики духовни Сила Осовине, лијепаје камен за камен најпаметнијом крвљу својих синова простом на истоку и западу, сјеверу и југу; пута који води из мрачне прошлости кроз крваву садашност у свијетлу будућност — у Нову Европу. Европу рада и благоданства.

У чему је проблем Скадарског Језера

У последње вријеме у нашој јавности па и на овом мјесту много се говори о Скадарском Језеру и његовом исušивању као једној могућности повећања површине обрадљивог земљишта. И с правом, уосталом, јер је питање пасивности наше земље, која треба да уложи све напоре да у новој ситуацији не буде никоме на терету, више него икада на дневном реду.

Зато ћемо покушати да у кратким цртама изнесемо у чему је проблем исušивања Језера и како се он може ријешити.

Сам појам „исušивање“ не значи дословно ослобођење цијеле површине која је сада под водом једном за увјек од те воде. Исušивање, како је могуће, састоји се из снижењу средњег нивоа воде, који је сада за 4,5 м. виши од нивоа мора, за 3 мет., чиме би се околне равнине отеле стално од поплава или њихово трајање svelo на један за поповпривреду подношљивијим минимумом. Добиле би се и нове површине, које су сада стално под водом.

Примијују воду на огромном слива од преко 5.500 км. Језеро је у вези са морем једино преко Бојане. Бојана ни у старо доба није била у стању да успијешно врши улогу регулатора водостана у Језеру, јер је код Фраскаља сузјана стјеноватом клисуром и има веома мали пад (око 18%), који погодује змљавицама дана. 1840. године Дрми је прозваном код Скадра у Бојану, готово под правим углом према њеном току. За мањ од 100 год. корито Бојане подигло се услед замуљивања и наноса из Дрми за више од 2 метра, а ниво воде у Језеру порастао и с тим и површина плаваљена.

У старо вријеме околна Језера износила је хлеб чак и у Рим. Периодичне поплаве, испирање хранљивих састојака земљишта од сувихе високе подземне воде, па и равнорно дјеловање главних водотока осиромашили су током некога овај крај. Већина ливада обрасла је сада киселим травма, које још вие разарају тио, а од многих богатих насеља виде се само трагови.

Одмах после презде Дрми, а нарочито велике поплаве 1852 год., од које је много настрадао Скадар, поставља се питање снижења нивоа воде у Језеру регулацијом Бојане и арањањем Дрми у старо корито, чиме би се уједно ријешило и питање плодјиде. Израђују се многобројни пројекти како званично, тако и од стране приватних друштва, а код нас се 1927. године оснива специјална „Скадарска секција“, која је изарадила генерални пројект исušивања и мелiorације ослобођених површина. Тада је то питање студирала и италијанска влада, заинтересована албанским дјелом Језера.

Пројект из 1930 год. састављен на општу суму од 775,5 милиона динара предвиђају % коштања од опште суме следеће раздове:

- 1) Врчање Дрми у старо, али регулисано корито са свим споредним пројекцима и изградом код Вуздења једне преграде од 60 метара 25,3%
- 2) Регулација, чишћење и пројект плаваљена Бојане 47,6%
- 3) Израда плоњих путева и заштитних васања 9,3%
- 4) Израда електричне централе и др. објеката 4,2%
- 5) Уређење бујина у реолу Језера 3,2%
- 6) Одржавање мочвара северне обале 2,2%
- 7) Израда обрадљивог насипа дужином 5,1%
- 8) Мелiorација „Шкаског Балта“ 0,1%
- 9) Натпаље ослобођење пасривне обале 2,6%
- 10) Одржавање пасривне поре Мочваре 0,4%

Овим радовима добило би се на нашој страни око 12.000 ха. новог земљишта а око 10.000 ха. ослобођено би се натапањем за гајење жита. На албанској страни добило би се око 25.000 ха.

Ако рачунамо са тадашним цијенама земљишта — 1 ха. оранице 20, боље

ливале 15 и лошије 7 хил. динара — и срамиреним повећањем приноса на мелiorисаној површини, добијемо да врједно ослобођено земљиште само на нашој страни око 281,5 милиона динара, а просјечни годишњи принос од њега да може износити 97,5 милиона, док би од укупних трошкова на нас отпало око 434,5 милиона. Из овога се може процијенити рентабилност радова, који не би био мањи ни за албански дио.

Исušеве Језера је један велики, озбиљан и дуготрајан посао, који може да за очекивање резултате тек по довршењу свих разноликих предви-

ђених радова. Дјелимични покушаји већ су пропали као неефикасни, уколико нијесу изаваљени и супротно дјелство, а извођење радова у цијелин отежавала је поред осталог и заинтересованост двију влада.

Данашње прилике су с те стране нарочито повољне, јер коначно ријешене зависе само од италијанске владе. У случају повољне одлуке, када би се приступило извођењу радова, могли бисмо — као икада досада — бити увјерени да ће све користити од исušивања бити остварене, јер су Италијани познати као одлични хидротехничари, који су код себе привели рационалној култури знатне површине раније неупотребљивог земљишта. М.

НАШЕ ШКОЛЕ

Цијело наше шкољство стоји пред неувјођеном реформом у сваком погледу. Вјерујемо да ће ова чиме прво започети и захватити, јероватно, о основну наставу и прве разреде средњих школа, и као да ће се осветити дужна пажња и пружити кључна помоћ свим професионалним (стручним) школама.

Пођјела школа:

- Све наше школе подијељене су у 3 групе:
- 1) Групу сачињавају: основне школе са забавиштима;
- 2) Групу: професионалне школе, мушке и женске, а
- 3) Групу: средње школе.

Основне школе:

Све основне школе код нас имају по 4 разреда. Виших основних школа, које су биле законом предвиђене, нијесмо имали. Основној школи, у којој деца улазе са седмим годином, претходе, већином у градовима, забавишта, која имају по 2 разреда.

Похађање основне школе је законом обавезно за сву дјецу, мушку и женску, што се на забавишту не односи. Наше сеоске основне школе већином су мјешовите: и мушка и женска деца школују се заједно. У градовима, кад год је то могуће, одавају се и стварају посебна одељења за мушку, а одвојена за женску дјецу.

Дижите школе, деца вас моле! Остављено је једино иницијативу управитеља школа и главара села да за нову школску годину за вријеме овијех лјетних ферја доведу школске зграде у школњв ред, ако хоће да им школа ради и деца при очима не остану слијепа.

Сељаци су дужни и морално обавезни да своју школу за своју дјецу, а њихову срећу и будућност, одмах поправе и осмосе за је рад. Не сежњемо да је највећи дио нашег сеоског становништва, које је увјек познавало много смисла и интереса за своју школу, послушати глас своје нејаке и невне дјце: „Дижите школе, деца вас моле!“ као и следовати упутствима школских власти.

Наставници:

Сви наши наставници основних школа спадају у најкалификованије особе за позив народног учитеља, и у школи и у народу. Није чудо што је у нашој недавној несрећи овај кадар, као најизложенији, највише и страдао! Доста је учитеља убијено од комуниста, има их доста који су одбегли са партизанима, неки су отпуштени и интернирани, али већина је остала на својим мјестима и то је, ипак, утјешна појава!

Шта чека наше учитеље:

Ако не цио, али слободно можемо рећи, највећи дио посла на просвјетном, културном и економском пољу, једном рјечју на пољу обнове наше земље, сада толико измрваћене и искрваљене, толико упропашћене и ојачене, чека наш учитељски кадар којему претстоја да положи и пред Богом и пред народом свој прави испит, испит љубави, знања и радне способности и организације.

Народни учитељи, који и до сада за свој рад нијесу тражили ни очекивали ни хвале ни славе, нека на то по сада и не помисаљу.

На посао сваки у свом кругу, у тишини и без помпе, као добар отац са својим вољним сарадницима! Збрините највише нашу школску оmlадину! То нека Вам буде најпрви посао. Њих, дјецу нашу, уведите у школу и учитељке све своје умне, душевне и физичке снаге и од њих створите моралне, одане и активне чланове новог друштва, да буду живи носачи нашој бољу и срећнију будућност.

Васпитање оmlадине дужност је свију

Замислите само како би бјидне нагледали наш народ и наша Црна Гора — Насталак на 4-тој страни —

ДОМАЊИЧКИ ТЕЧАЈЕВИ

У погледу социјалног, културног и моралног увидања наше жене, да би биле користан и равнотраван члан људске заједнице, несумњиво је да домаћички течајеви могу да играју важну улогу, на колико то на први поглед чудно изгледало.

Под утицајем кобне комунистичке пропаганда, која је стављала у покрет и раздражавала слабе стране људске природе, наше младе жене и дјевојке биле су, у добром броју случајева, склонде да у домаћичком позиву и свима корисним и неопходним дјелатностима нешто које он подравнијава гадељу нешто што женско биће понижава, што му даје нижу вредност и што га истискује из јавног живота. Благодуђије томе неправилном и неоснованом схватању, један од најватренијих захтјева жена које се боре за еманципацију био је да се жена ослободи од куће и варијаче. Сматрале су, па можда и да нас сматрају, да домаћички позив није природни позив жене и да, на путу општег одобравања, треба једну кључну ствар које је у њој садржана. Колико је то гледиште погрешно и настрано, није потребно ирочити обрачунавати јер то свака поштена и добросамјена жена и девојка ана и јасно увиди.

Дубока се истина садржи у народној изреци: Кућа не лежи на вељим него на жени“. Кућа је широк појам, који обухвата многе дјелатности људског живота. Кад се узме у обзир чињеница да човек три четвртине цијелокупног свога живота проводи у кући, онда се улога жене, као главног раденика и душе кћућеног живота, јасно јавља у својој правој свјетлости, у св. ем великом значају. Својим радом у кући жена врши значајну улогу у корист породице, друштва, нације и државе. Поред бриге за физичко и државање укућана, жена поставља велико значаје основе моралног, религиозног, социјалног и националног васпитања оmlадине и, активно пратећи и помажући физички и духовни развјат својих драгих, увелико доприноси јавном животу. Зато жена улога домаћичке није понижавајућа (као хоће да јој претставе равни поварањеници и превратници), него, напротив, часна, општекорисна и неопходна. Та јој улога не смета да се бави јавним проблемима, већ јој, напротив, омогућује да, иако по средно, учествује у њиховом и ријешавању, приноси свој велики обол. Има приличан број истакнутих жена које су биле одличне домаћичке, а усто постале знатне књижевнице, научни радници или политичарке. Зато оправдану тежњу жена за увидањем не треба остваривати одбацивањем варијаче и напуштањем кћућених послова, већ је треба остваривати кроз савесно и активно обављање корисних домаћих радова и кроз духовно, морално и национално освјештавање у површеном духу.

На колико парадоксално звучало, наш народни препород умногоме зависи од рада добрих домаћички. Проблем је, дакле, у томе да се жене врате кућама, да пригале куће послове и да преко њих, иако не искључиво преко њих, врше свој утицај на јавне послове.

У томе циљу добро би дошли домаћички течајеви, које би требало што више отапати по нашим селима, а и по варошима и то уколико првје што су усљед партизанске побуне прилично поремећени породични мир и дисциплина, где жена има да одигра своју улогу. Али, домаћички течајеви, да би одговорили задатку који им садашњица поставља, морају бити употпуњени тако да пружају практична знања потребна свакој домаћини у вршењу послова које јој домаћи живот намеће.

Наши ранији домаћички течајеви односили су се већином на кују, на оспособавање жена да буду добре куварнице. Бити добра куварница, то је добра ствар; али бити добра домаћиница, то се тражи много више него да се буде добра куварница. А циљ домаћичког течаја је да се оспособавање доведе до оmlадине.

Потребно је и домаћички течајеви да издрже и варане, а ми сматрамо да су они кључни, имају да се употпуње и развијају.

На првом мјесту, свака добра домаћичка треба да зна справљати јела и слаткише, сашити и окрпити примјерне тегајне прачењама и изосновне тегајне прачењама да би одржавале чистоту у кући, па себи, на укућанима и на дјецу, а тако исто треба да зна да одржава и одржавају тегајне дјече.

Поред тога, домаћинице, у вези са домаћинством, нужно основно знање из поповпривреде, у првом реду из поврћарства, сточарства и живинарства, како би плодове ових дјелатности могла да правилније и корисније употребљава у домаћинству.

Али, необично је важно да се код домаћинице изгради свјест о потреби моралног и националног васпитања дјце, и да јој се у том погледу пруже неопходна знања. Без морално и национално изграђене домаћичке васпитање порода, дјце, оmlадине биће без солидног моралног и националног основа, те тиме непотпуно, мањвако и нецјелисходно.

На тај начин, задаци домаћичких течајева су велики, општекорисни и значајни. Приступајући отварању ових течајева, овако употпуњених, приступило би се послу духовног препоровања жена, а то би, нема сумње, имало драгоцјених учинака на препороку цијелокупног народног живота.

Д.

РАДНО-ВЕШТЕ

- ГЛАС. ДУЖИНА 218 М. РАДНО 1351 МИЛОШИКА
- Прогорска радиовијести ставља пред вас свакодневно следеће програме:
- Од 12,30 до 13 часова: Музички програм;
- Од 13 до 14,15 часова: Врњак тачнога вјерсва и дешања из италијанског Језуру;
- У 14,15 часова: Дискусија за српскохрватско Језуру;
- Од 14,30 до 20 часова: Музички програм;
- Од 20 до 20,45 часова: Врњак тачнога вјерсва и дешања из италијанског Језуру;
- Од 21,30 до 21,45 часова: Дискусија за српскохрватско Језуру са балетским снама Трпотова Порта и осветљавања политичких комитара;
- Од 21,45 до 23 часова: Музички програм;
- У петак, у 21 часова: Радио-новина;
- У суботу, у 12,30 часова: Наше вјеште;
- У суботу, у 12,30 часова: Дуговак музика;
- У суботу, у 18,15 часова: Препорок на дјecu;
- У суботу, у 18,30 часова: Свакодне вјеште (српски и Румун).

Последње вијести са разних бојишта

Велика поморска битка у Средоземном Мору

Поморске и ваздушне италијанско-њемачке Јединице разбиле су један велики британски конвој, уништивши и оштетивши бројне непријатељске бродове

ВАНРЕДНИ ИТАЛИЈАНСКИ БИЛТЕН БРОЈ 808
ОД 13 АВГУСТА 1942-XX

Главни Стан Италијанских Наоружаних Снага јавља:

11 августа, у зору, у западном средоземном базену, италијански авиони и подморнице откриле су један непријатељски конвој који је из Гибралтара пловимо према истоку. Конвој је био састављен од преко двадесет пароброда, а пратили су их три бојна брода, четири носача авиона, бројне крстарице и неколико десетина контраторпилера и мањих јединица.

Исто јутро започеле су поморске и зрачне италијанско-њемачке снаге напад на саставне бродове конвоја. Италијанске подморнице, брзи чамаци, бомбардери и сваковрсни авиони, измјењивали су се у нападима бомбардујући ратне и трговачке јединице успрок жестоке противавионске одбране и реакције пратње непријатељских бродова. До сада непријатељ је претрпио следеће губитке: потопљена је једна крстарица и три транспортна брода од стране италијанске ратне морнарице; једна крстарица, један контраторпилер и три теретна пароброда од стране италијанског ваздухопловства; носач авиона „Игл“ и четири трговачка брода од стране њемачких зрачно-поморских снага.

Остали теретни пароброди и поморске јединице, међу којима један бојни брод и два носача авиона, тежи су потопљени и може се сматрати да ће након бити сигурно потопљени.

У зрачним борбама оборено је 32 непријатељска апарата, а 13 италијанских нијесе су вратили у својим базама.

Остатак конвоја и јединице што су га пратили одуле су од своје намене и настоје да се поврате (на долазну тачку). Један део распршеног конвоја настоји да се дочепа Малте, али поморско ваздухопловне осовинске снаге настављају прогонање и напад на саставне јединице.

* * *

Даље прогонање преосталих ратних и трговачких јединица распршеног конвоја, према данашњем италијанском војном извештају, довело је до потапања још једне крстарице, једног контраторпилера и 3 трговачка брода. Авиони су са своје стране успјели да потопе друга 4 пароброда и да зрачним торпедима два пута погоде један бојни брод који је настојао да се закљони у Гибралтар.

Осим наведених авиона оборено их је још 10 од стране италијанско-њемачких ловаца. Осовински губитци попели су се на 19 апарата, а 2 италијанске јединице средње тонаже оштећене су.

Коначни порази резултати велике поморске битке код Саломонских острва

Јапански Главни штаб јавља коначне резултате велике поморске битке која се одиграла код Саломонских острва. Укупно је потопљено: 1 тешка сјеверноамеричка крстарица, на којој се налазио командант ескадре, 5 других тешких сјеверноамеричких крстарица типа „Асториа“, 2 тешке британске крстарице типа „Аустралија“, 1 тешка крстарица не идентификованог типа, 1 енглеска крстарица типа „Акилес“, 3 друге крстарице не идентификованог типа, 9 контраторпилера, 3 подморнице и 10 транспортних бродова.

Ратне јединице потопљене у тој битци пену се на 25, од којих 13 крстарица, 9 контраторпилера и 3 подморнице.

Осим тога тешко је оштећена једна крстарица, 3 контраторпилера и 1 транспортни брод.

За вријеме битке оборено је укупно 58 непријатељских авиона, од којих 49 ловачких и 9 бомбардера. Јапански губитци износе укупно 21 авион и 2 крстарице оштећене.

Британски носач авиона „Игл“ потопљен

Британски носач авиона „Игл“, којег је потопила једна њемачка подморница, имао је носивост од 22.600 тона. Његово наоружање састојало се од 9 топова по 15,2, 4 од 14,2, 4 од 4,7, 8 од 4 милиметра и од 13 минофлеза. Према британским подацима, носио је он у мирно доба 21 авион. У почетку грађевина био је намијењен да постане линијски брод за Чиле. Али 1917 године превезла га је Велика Британија и претворила га у носач авиона. У међувремену је брод био више пута претрађиван, а предузете су и многобројне мјере да његова заштиту од подморничких напада.

Индја се буни

Нереди у Индији се настављају са повећаном јачином. Један поштански уред у Старим Делхија је на јурш заузет од манифестаната, који су га потом запалили. Полиција је отворила ватру на масу, проузороковавши неколико мртвих и рањених.

ВАНРЕДНИ
ЊЕМАЧКИ БИЛТЕН ОД 13 АВГУСТА 1942-XX

Фиреров Главни Стан јавља:

Енглеска војна команда, да би снабјела потребним материјалом војне снаге у Египту, покушала је да преко Медитерана пошаље великим и добро заштитеним конвојем потребни материјал за Александрију. Тај конвој се састојао од 21 трговачких пароброда, који су пловили у пратњи трију бојних бродова, 4 носача авиона, бројних крстарица и контраторпилера. Конвој се састојао укупно од 46 јединица. Успркос јаке непријатељске одбране Осовинске снаге су на 11 августа нападе у западном Медитерану, задавши следеће губитке: потопљен је носач авиона „Игл“, девет трговачких пароброда са укупном тонажом од 90 хиљада тона. Оштећен је носач авиона „Фуриус“, који је стигао у Гибралтар наклонен на лијеви бок; америкачки носач авиона типа „Јорктовн“, који је примио шест пуних погодата и упалио се. Оштећене су три британске крстарице, шест трговачких пароброда.

Конвој је био распршен а поједине јединице настоје да се поврате али их Осовинске снаге жестоко прогањају, задујају им нових губитака.

Британска морнарица доживјела је, навад 3—4 дана, у Средоземном Мору један велики пораз.

Италијанско-њемачке поморске и ваздухопловне снаге нападе су један велики британски конвој.

Овај велики поморски пораз треба повезати са претходним неуспјесним потхватима британског адмиралитета. Један од тих неуспјесних потхвата био је покушај довођења ратног материјала на Малту, али су 14 и 15 јуна жестоки напади осовинских поморско-ваздухопловних снага потопили добар део транспортних бродова и јединица из пратње, онемогућивши да снабдијелачки материјал стигне на место гдје је био устани намијењен.

Доста је помислити да је број ратних поморских јединица пратње био већи него ли број транспортних бродова и по томе закључити каква мора да буде потреба енглеских трупа, кад их силе на такве покушаје, тим више пак кад је недавно искуство доказало да је Медитеран брањен од нејавне мјере и да се преко њега не може уопште прелазити. Али негова је јача од сваког резновања! Енглески адмиралитет није оклијевао да повјери пратњу својим највећим и најмоћнијим јединицама, надајући се да ће помоћу њих успјети да пружи египатским трупама помоћ коју неопходно трајају.

Кад је почео напад на овај последњи конвој, непријатељ је настојао да парализује офанзивну акцију осовинских зрачно-поморских снага, нападнувши извјесне базе на Средоземном Мору. Али је и у томе погрешнио, пошто резултати потапања доказују да непријатељ никаком војном акцијом није у стању да умањи офанзивни претлет италијанско-њемачких посуда и деструктивну моћ њиховог ратног материјала.

Позитивни је резултат овог покушаја са једне стране и напада са друге стране губитак бројних трговачких пароброда нагатоварених драгоценим материјалом и ратних јединица, међу

којима носач авиона „Игл“ и други носач типа „Јорктовн“ који је Сједињена Америка послала у ове воде да помогне и надокнади тешко оштећену британску флоту, чији је претвјих претходним поразима, а нарочито овим, доведен у питање.

Напад још није завршен. Следеће извјештаји доносиће нових потанкости, а можда и нових потапања. Али не смијево забравити да уз потопљене бродове треба убржати и 32 авиона оборених у зрачним борбама и све оне који су са носачем „Игл“ саршили на дну мора. Тим губитцима треба још и надодати авион носач типа „Јорктовн“ који се је упалио од бомби, а који их је сигурно имао на себи.

Торда британска флота доживљавала је свемогуће што није никако мислила да јој се спрема. Та места судбина прати уопште непријатељско пловидбо, који се сваки даном све више умањује и нестaje, без наде и без икаквог надеда да би се икакво и ичим могао надомостити.

Последње блокаде што су Британци први применили, сровале су се све на њих и сада по Медитерану, Атлантику, Тихом Океану и сјеверним морима испаштају своје амблице и све је неправедно стечене повластице.

КРАТКЕ ВИЈЕСТИ ИЗ ИНОСТРАНСТВА

— Јапански командант острва Јава одлучио је да врати стару јапанску менаџерску градонам на том великом острву.

— У Лондону су најављена нова ограничења у склади, будући да је авионско-транспортна пробајна да звиком своје пратње транспортног бродова.

— Лондонски листови, пишући о последњим њемачким бомбардовањима Јужне Енглеске, признају да је неколико места у Лондонској грађевини претрпило нарочито тешку штету. Истичу се да су то највећа бочна бомбаровања у последње вријеме.

— Индијска лига у Сједињеним Државама изјавила је резолуцију која се оцује Гандијевом гашењу.

— Рувелет поводом јеврејске нове године 12 августа је послао своје честитке јеврејској америчкој јеврејској заједници, наводићи да је садашњи рат такође и рат сјевејској јеврејства.

Штампарија „Обод“ — Цетиње